

Bartosz Fieducik
Akademia Marynarki Wojennej

PROGRAM EDUKACYJNY UNII EUROPEJSKIEJ: „UCZENIE SIĘ PRZEZ CAŁE ŻYCIE”

STRESZCZENIE

Program „Uczenie się przez całe życie” został ustanowiony na mocy decyzji przyjętej przez Parlament Europejski i Radę Europejską 15 listopada 2006 roku. Obejmuje on lata 2007–2013. W jego ramach znalazły się cztery programy sektorowe: Comenius (oświaty), Erasmus (szkolnictwa wyższego), Leonardo da Vinci (kształcenia zawodowego), Grundtvig (kształcenia dorosłych), a także programy Jean Monnet oraz międzysektorowy. Program ten jest skierowany do osób w każdym wieku — dzieci, młodzieży i dorosłych, od przedszkola po uniwersytety trzeciego wieku. Całkowity budżet programu na lata 2007–2013 wynosi 6,970 milionów euro. Będą w nim kontynuowane działania prowadzone wcześniej w Socratesie, Leonardo da Vinci oraz e-Learning.

Słowa kluczowe:

program edukacyjny, programy sektorowe, Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Socrates, e-Learning.

Współpraca w dziedzinie edukacji należy do tych obszarów, którymi Wspólnoty Europejskie zajęły się stosunkowo niedawno. Przez długi czas ich działalność skoncentrowana była wyłącznie na sprawach gospodarczych. Praktycznie dopiero od drugiej połowy lat siedemdziesiątych zaczęto skupiać większą uwagę na kształtowaniu polityki edukacyjnej.

W przeciwieństwie do polityki rolnej czy gospodarczej Unia Europejska nie tworzy jednolitego systemu edukacji. Zgodnie z przepisami traktatowymi i zawartą w nich zasadą subsydiarności UE nie wkracza w kompetencje państw członkowskich w zakresie polityki edukacyjnej i nie ingeruje w ich systemy edukacyjne. Ogranicza się jedynie do przedstawiania propozycji działań zmierzających do realizacji celów, organizowania podstaw współpracy oraz wymiany doświadczeń.

Decydujące znaczenie dla polityki oświatowej w Unii Europejskiej mają artykuły 126, 127 i 308 traktatu o Unii Europejskiej, na podstawie których za cele polityki edukacyjnej przyjmuje się:

- upowszechnianie wśród młodzieży poczucia integracji europejskiej;
- nauczanie języków państw członkowskich;
- popieranie wymiany studentów i nauczycieli;
- rozwiązywanie problemu uznawania dyplomów i okresów studiów.

Cele te mają zostać zrealizowane poprzez wspieranie współpracy w dziedzinie edukacji, ale decydowanie o tym, czego i w jaki sposób nauczać, pozostawiono państwom członkowskim. Sposobem wspierania współpracy w tym zakresie są programy edukacyjne Unii Europejskiej.

15 listopada 2006 roku przez Parlament Europejski i Radę Europejską przyjęta została decyzja nr 1720/2006/WE ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie¹ (Lifelong Learning Programme — LLP). Nowy program Unii Europejskiej w dziedzinie edukacji i doskonalenia zawodowego przewidziany został na lata 2007–2013. Uczestniczy w nim 27 krajów UE, 3 kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego (Islandia, Lichtenstein, Norwegia) oraz Turcja jako kraj kandydujący do UE. Całkowity budżet programu wynosi 6,970 milionów euro.

Ogólnym celem programu „Uczenie się przez całe życie” jest przyczynianie się do rozwoju Wspólnoty Europejskiej jako społeczeństwa opartego na wiedzy, charakteryzującego się trwałym rozwojem gospodarczym, liczniejszymi i lepszymi miejscami pracy oraz większą spójnością społeczną przy jednoczesnym zapewnieniu należytej ochrony środowiska naturalnego. W szczególności program ten ma na celu sprzyjać wymianie, współpracy i mobilności pomiędzy systemami edukacji i szkoleń w obrębie Wspólnoty, tak by stały się światowym wzorcem jakości. Program jest skierowany do osób w każdym wieku — dzieci, młodzieży i dorosłych. Będą w nim kontynuowane działania prowadzone wcześniej w programach Socrates, Leonardo da Vinci, Jean Monnet, e-Learning i European Language Label. W programie „Uczenie się przez całe życie” realizowane są następujące cele szczegółowe:

- przyczynianie się do rozwoju uczenia się przez całe życie na wysokim poziomie, a także propagowanie osiągania jak najlepszych wyników, innowacji oraz europejskiego wymiaru systemów nauczania i praktyki w tej dziedzinie;
- wspieranie realizacji europejskiego obszaru uczenia się przez całe życie;

¹ DzU, 24.11.2006, L 327/45.

- wspieranie poprawy jakości, atrakcyjności i dostępności ofert w zakresie uczenia się przez całe życie w państwach członkowskich;
- wzmocnienie wkładu uczenia się przez całe życie w spójność społeczną, aktywne obywatelstwo, dialog międzykulturowy, równość kobiet i mężczyzn oraz samorealizację;
- pomoc we wspieraniu kreatywności, konkurencyjności, szans na zatrudnienie oraz rozwoju ducha przedsiębiorczości;
- przyczynianie się do zwiększonego uczestnictwa w uczeniu się przez całe życie osób w każdym wieku, w tym osób o szczególnych potrzebach edukacyjnych oraz grup defaworyzowanych niezależnie od ich środowiska społeczno-gospodarczego;
- propagowanie nauki języków obcych i różnorodności językowej;
- wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na TIK (technologie informacyjno-komunikacyjne) treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- wzmocnianie roli uczenia się przez całe życie w tworzeniu poczucia obywatelstwa europejskiego opartego na zrozumieniu i poszanowaniu praw człowieka oraz zasad demokracji, a także w zachęcaniu do tolerancji i szacunku dla innych narodów i kultur;
- wspieranie współpracy w zapewnianiu wysokiej jakości we wszystkich dziedzinach edukacji i szkoleń w Europie;
- zachęcanie do jak najlepszego wykorzystywania wyników, innowacyjnych produktów i procesów oraz do wymiany dobrych praktyk w dziedzinach objętych programem „Uczenie się przez całe życie” w celu poprawy jakości edukacji i szkoleń.

Za realizację celów programu „Uczenie się przez całe życie” odpowiedzialne są cztery programy sektorowe: Comenius (sektor oświaty), Erasmus (sektor szkolnictwa wyższego), Leonardo da Vinci (sektor kształcenia zawodowego), Grundtvig (sektor kształcenia dorosłych), a także programy Jean Monnet oraz międzysektorowy.

Program Comenius dotyczy potrzeb dydaktycznych osób korzystających z edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym do końca szkoły średniej, a także instytucji i organizacji zapewniających kształcenie w tym zakresie. Comenius nazwę otrzymał na cześć żyjącego na przełomie XVI i XVII wieku czeskiego pedagoga i filozofa Jana Amosa Komeńskiego, mieszkającego między innymi w Polsce w Lesznie.

Cele szczegółowe programu Comenius obejmują rozwijanie wśród młodzieży i kadry nauczycielskiej wiedzy o różnorodności kultur i języków europejskich, zrozumienie jej wartości, a także pomaganie młodym ludziom w nabyciu podstawowych

umiejętności i kompetencji życiowych niezbędnych dla rozwoju osobistego, przyszłego zatrudnienia i aktywnego obywatelstwa europejskiego. Celami operacyjnymi są natomiast:

- poprawa pod względem jakościowym i ilościowym mobilności uczniów i kadry nauczycielskiej z różnych państw członkowskich;
- poprawa pod względem jakościowym i ilościowym partnerstwa pomiędzy szkołami z różnych państw członkowskich i objęcie wspólnymi działaniami oświatowymi przynajmniej trzech milionów uczniów;
- zachęcanie do nauki nowożytnych języków obcych;
- wspieranie tworzenia innowacyjnych i opartych na technologiach informacyjno-komunikacyjnych (TIK) treści, usług, metodologii uczenia oraz praktyk w zakresie uczenia się przez całe życie;
- wzmacnianie jakości i wymiaru europejskiego kształcenia nauczycieli;
- wspieranie poprawy metod dydaktycznych i zarządzania.

Działania wspierane w ramach programu Comenius to:

1. Mobilność obejmująca:
 - wymianę uczniów i kadry,
 - mobilność w szkołach dla uczniów oraz staże w szkołach lub przedsiębiorstwach dla kadry nauczycielskiej,
 - uczestnictwo w szkoleniach dla nauczycieli i pozostałej kadry nauczycielskiej,
 - wizyty studyjne i przygotowawcze w ramach działań związanych z mobilnością, partnerstwem, projektami lub sieciami (również seminaria kontaktowe),
 - praktyki dla nauczycieli i przyszłych nauczycieli.
2. Tworzenie partnerstw pomiędzy:
 - szkołami w celu rozwijania wspólnych projektów oświatowych dla uczniów i ich nauczycieli („partnerstwa szkół w ramach programu Comenius”),
 - organizacjami odpowiedzialnymi za wszelkie aspekty oświaty szkolnej w celu wspierania współpracy międzyregionalnej, w tym współpracy regionów przygranicznych („partnerstwo Comenius Regio”).
3. Projekty wielostronne.
4. Wielostronne sieci.
5. Inne inicjatywy ukierunkowane na wspieranie celów programu Comenius.

Od roku akademickiego 2007/2008 program Erasmus jest częścią programu „Uczenie się przez całe życie”. Nazwę tę otrzymał na cześć Erazma z Rotterdamu —

żyjącego na przełomie XVI i XVII wieku holenderskiego filozofa i pedagoga, jednego z czołowych humanistów odrodzenia. Program Erasmus przeznaczony jest dla osób korzystających z edukacji na poziomie studiów wyższych, dotyczy również szkolenia i kształcenia zawodowego na poziomie studiów wyższych, w tym studiów doktoranckich, odpowiada na potrzeby instytucji i organizacji zapewniających lub ułatwiających edukację i szkolenia w tym zakresie. Program jest skierowany przede wszystkim do uczelni wyższych, ale także do innych instytucji, organizacji lub przedsiębiorstw, które współpracują z uczelniami. Celem Erasmusa jest podnoszenie jakości kształcenia w krajach uczestniczących w tym programie poprzez rozwijanie międzynarodowej współpracy między uczelniami oraz wspieranie mobilności studentów i pracowników szkół wyższych. Instytucjami uprawnionymi do udziału w programie są:

- szkoły wyższe oraz instytuty PAN prowadzące studia doktoranckie — warunkiem udziału w programie jest uzyskanie przez te instytucje Karty Uczelni Erasmusa;
- instytucje i firmy specjalizujące się w pośrednictwie w organizowaniu zagranicznych praktyk studenckich;
- instytucje specjalizujące się w nauczaniu języka polskiego jako obcego.

Karta Uczelni Erasmusa jest dokumentem uprawniającym szkoły wyższe oraz instytuty PAN do udziału w programie Erasmus. Nadawana jest przez Komisję Europejską na wniosek zainteresowanej uczelni najczęściej na wiele lat. Jej uzyskanie uprawnia do udziału w programie, ale nie oznacza przyznania funduszy. Wnioski o środki finansowe na konkretne działania składane są co roku w osobnym trybie. Uczelnie biorące udział w Erasmusie mają możliwość:

- prowadzenia wymiany studentów;
- prowadzenia wymiany nauczycieli akademickich i innych pracowników uczelni;
- organizowania kursów intensywnych — cyklu zajęć dydaktycznych opracowanych i prowadzonych przez wykładowców z różnych krajów dla międzynarodowej grupy studentów;
- udziału w projektach wielostronnych wraz z grupą uczelni z innych krajów uczestniczących;
- udziału w sieciach tematycznych Erasmusa.

Program Leonardo da Vinci przeznaczony jest dla osób korzystających ze szkolenia i kształcenia zawodowego, poza szkoleniem i kształceniem zawodowym na poziomie studiów wyższych, wpiera także instytucje i organizacje zapewniające bądź ułatwiające kształcenie zawodowe dorosłych. Program ma na celu promowanie

mobilności pracowników na europejskim rynku pracy oraz wdrażanie innowacyjnych rozwiązań edukacyjnych dla podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Wspiera również rozwiązania zwiększające przejrzystość i uznawalność kwalifikacji zawodowych w krajach europejskich oraz działania wzmacniające jakość kształcenia zawodowego i ustawicznego. Program ten nazwę otrzymał na cześć Leonarda da Vinci — żyjącego na przełomie XV i XVI wieku włoskiego malarza, architekta, odkrywcy, matematyka, mechanika, anatoma i geologa. Program Leonardo da Vinci ma na celu przede wszystkim:

- wspieranie uczestników kształcenia i doskonalenia zawodowego w zdobywaniu i wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji mających na celu ułatwienie osobistego rozwoju, zwiększenie szans na zatrudnienie oraz uczestnictwa w europejskim rynku pracy;
- wspieranie udoskonalania jakości i innowacyjności w systemach, instytucjach i praktykach w dziedzinie szkolenia i kształcenia zawodowego;
- zwiększanie atrakcyjności szkolenia i kształcenia zawodowego oraz mobilności pracodawców i poszczególnych osób oraz ułatwianie mobilności pracujących praktykantów.

Program Grundtvig dotyczy kształcenia dorosłych, odpowiada na wyzwania edukacyjne związane ze starzeniem się populacji w Europie, zapewnia pomoc w zdobywaniu wiedzy i kwalifikacji oraz umożliwia mobilność osób dorosłych.

Program Jean Monnet ma na celu stymulowanie nauczania, badań i debat w dziedzinie studiów nad integracją europejską, a także wspieranie istnienia odpowiedniego kręgu instytucji i stowarzyszeń zajmujących się kwestiami integracji europejskiej oraz edukacji i szkoleń w perspektywie europejskiej. Program ten nazwę otrzymał na cześć Jeana Monneta, żyjącego na przełomie XIX i XX wieku francuskiego polityka i ekonomisty, architekta wspólnot europejskich. Program Jean Monnet kierowany jest do:

- studentów i badaczy w dziedzinie integracji europejskiej we wszystkich rodzajach szkół wyższych we Wspólnocie i poza nią;
- szkół wyższych we Wspólnocie i poza nią uznanych we własnym państwie, nauczycieli i pozostałego personelu tych instytucji;
- stowarzyszeń i przedstawicieli osób związanych z edukacją oraz szkoleniami we Wspólnocie i poza nią;
- podmiotów publicznych i prywatnych odpowiedzialnych za organizację oraz realizację edukacji i szkoleń na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym;
- ośrodków badawczych i podmiotów zajmujących się kwestiami integracji europejskiej we Wspólnocie i poza nią.

Fundusze w ramach programu Jean Monnet przyznane mogą być między innymi na:

- tworzenie katedr Jeana Monneta, tj. stanowisk dla nauczycieli prowadzących wykłady o integracji europejskiej w wymiarze pełnego etatu; centrów doskonalenia, w ramach których wykorzystuje się kadrę i zaplecze naukowe jednej lub kilku uczelni w celu wspólnego prowadzenia studiów i badań nad integracją europejską; modułów nauczycielskich dotyczących prawa Wspólnoty Europejskiej, europejskiej integracji gospodarczej, europejskiej integracji politycznej lub historii procesu budowania Europy;
- stowarzyszenia profesorów, innych nauczycieli szkolnictwa wyższego oraz naukowców specjalizujących się w dziedzinie integracji europejskiej;
- wsparcie dla młodych naukowców specjalizujących się w studiach nad integracją europejską;
- działalność informacyjną i badawczą związaną ze Wspólnotą i mającą na celu propagowanie dyskusji, rozważań naukowych i wiedzy na temat procesu integracji europejskiej.

Program międzysektorowy oprócz realizacji celów programu „Uczenie się przez całe życie” służy propagowaniu współpracy europejskiej w dziedzinach obejmujących co najmniej dwa sektorowe programy szczegółowe oraz wspieranie jakości i przejrzystości systemów edukacji i szkoleń państw członkowskich. Program ten obejmuje następujące cztery kluczowe działania:

- współpracę strategiczną i innowacje w dziedzinie uczenia się przez całe życie;
- propagowanie nauki języków obcych;
- rozwijanie innowacyjnych treści, usług, metodologii uczenia i praktyk opartych na TIK na potrzeby uczenia się przez całe życie;
- upowszechnianie i wykorzystywanie wyników działań wspieranych w ramach programu oraz poprzednich programów związanych z tą dziedziną, jak również wymianę dobrych praktyk.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Mierzwa J., *Podstawy traktatowe polityki edukacyjnej Unii Europejskiej — ich ewolucja i perspektywy*, „Zeszyty Naukowe” Zakładu Europeistyki Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, 2006, nr 1.

- [2] Perkowski M., Szczepanowski Z., *Unia Europejska wobec edukacji*, [w:] *Integracja europejska — wprowadzenie*, red. M. Perkowski, Warszawa 2002.
- [3] *Polityka edukacyjna i programy edukacyjne Unii Europejskiej*, UKIE 2002.
- [4] Decyzja Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. nr 1720/2006/WE ustanawiająca program działań w zakresie uczenia się przez całe życie, DzU, 24.11.2006, L 327/45.

EUROPEAN UNION EDUCATIONAL PROGRAM: 'LIFELONG LEARNING'

ABSTRACT

On 15 November 2006 'Lifelong Learning Programme' (LLP) was adopted by the European Parliament and by the Council for the years 2007–2013. The new LLP comprises four sectoral programmes: Comenius (school education), Erasmus (higher education), Leonardo da Vinci (vocational training), Grundtvig (adult education), and is completed by a transversal programme focusing on policy cooperation, languages, information and communication technology and dissemination and exploitation of results. Finally, a Jean Monnet programme focuses on European integration and support for certain key institutions and associations active in the field. The new Lifelong Learning Programme supports learning opportunities from childhood to old age in every single life situation. The programme budget will be € 6,970 million for the total period 2007–2013 and is the successor to the current Socrates, Leonardo da Vinci and e-Learning programmes.

Keywords:

educational programme, sectoral programmes, Comenius, Erasmus, Leonardo da Vinci, Grundtvig, Socrates, e-Learning.

Recenzent dr hab. Elżbieta Gawel-Luty